



Kristianstad 2020-11-11

Dnr S2019/00088/SOF

**Till**

Socialdepartementet

**Från**

Intressegruppen för Assistansberättigade (IfA)

## Remissvar Översyn av insatser enligt LSS (SOU 2018:88)

Intressegruppen för Assistansberättigade (IfA) är en ideell nationell organisation för assistansberättigade. IfA bildades samma år som den personliga assistansen trädde ikraft, år 1994. IfA har sedan dess arbetat med påverkansarbete kring den personliga assistansen och arbetar för att utveckla, bevaka och förbättra den personliga assistansen.

Härmed vill IfA framföra följande angående SOU 2018:88.

IfA arbetar uteslutande med personlig assistans varför remissvaret i huvudsak tar sikte på att besvara frågor kring den personliga assistansen. Andra insatser påverkar emellertid den personliga assistansen och en del assistansberättigade har även andra insatser för att tillgodose vissa behov. IfA är av den anledningen angelägen om att även andra insatser fungerar bra. IfA kommer därför i vissa avseenden även att framföra synpunkter angående andra insatser än den personliga assistansen.

### IfAs ställningstagande

**IfA avstyrker utredningens förslag i sin helhet.**

Nedan redogör IfA för sina ställningstaganden var för sig och tar även upp de delar som IfA anser vara värda att titta vidare på. Den grund på vilken utredningen vilar har medfört förslag som skulle få stora negativa konsekvenser för den personliga assistansen och det kan inte IfA på något sätt ställa sig bakom. De eventuella förslag som skulle kunna vara ett embryo till en positiv förändring är för svagt underbyggda eller underbyggda på fel sätt i denna utredning, för att utifrån detta gå vidare med förslagen. IfA menar därför att ett omtag behövs med bättre direktiv, eftersom bakgrunden till denna utredning är alltför negativ för att i fortsättningen ligga till grund för positiva förändringar.

IfA inleder med att lyfta några områden som IfA anser angeläget att det sker förändring kring inom en snar framtid, för att den personliga assistansen ska säkras och fungera på ett bra sätt för assistansberättigade.



## Motivering till ställningstagande

### IfAs utgångspunkter

#### Personkretsen

IfA anser att bedömningen av personkretstillhörigheten har blivit alltför snäv när det gäller personkrets 3. Krav om varaktighet och omfattningen av behoven har kommit att bli allt högre, vilket har gjort att personer har ramlat ur personkretsen, trots omfattande behov.

Det behövs en förändring för att tydliggöra att kraven för personkretstillhörigheten angående personkrets 3 inte ska vara så höga som idag. Bedömningen av personkretstillhörigheten har närmast kommit att likna bedömningen av grundläggande behov för den personliga assistansen och avsikten kan inte ha varit att det ska vara så svårt att kvalificera sig till att omfattas av personkrets 3.

Personkrets 2 skulle behöva ändras på så sätt att det inte ska vara krav om begåvningsmässig nedsättning. Svårigheter som en hjärnskada innebär kan medföra stort hjälpbehov utan att det har med nedsättning av begåvningen att göra.

IfA ställer sig positiv till en modernisering av språkbruket i personkretsen.

#### Behovsbedömningen

Bedömningen av rätten till personlig assistans har det senaste decenniet gått en negativ utveckling tillmötes. Detta behöver rättas till. Personer med omfattande funktionsnedsättning ska inte behöva tvivla på om en kan beviljas det stöd som en behöver för att tillgodose sina behov. Bedömningen har kommit att bli alltför integritetsnära och detaljerad för att det ska vara försvarligt. Det finns inte anledning att behöva redogöra och tidsmäta i minsta detalj hur en går på toaletten eller tar på och av sig kläderna. Om det kan konstateras att personen inte på egen hand klarar detta, måste hela momentet i sig beräknas för att det ska vara praktiskt genomförbart.

#### Grundläggande behov

De grundläggande behoven har kommit att alltmer brytas ned i små beståndsdelar. Att på detta sätt dekonstruera behoven utan att rekonstruera dem och se till dess helhet förefaller mycket orealistiskt. Det går inte att bara plocka isär och se på varje bit för sig, utan det är först när en ser till bitarna tillsammans som det kan bildas en helhet. Grundläggande behov måste alltså ses i sin helhet.

Behov av personlig assistans har en mycket stor praktisk förankring i verkligheten och måste således ses utifrån ett praktiskt genomförbart perspektiv och inte enbart teoretiskt. Utredningen vill delvis ta sikte på att personlig assistans ska beviljas för praktiska moment, vilket IfA anser vara felaktigt. Däremot behöver en bedömning ha i åtanke att ett moment måste vara genomförbart i praktiken, men det handlar inte om att enbart bedöma de praktiska momenten. Ett stöd som inte fungerar i



praktiken, utan enbart på papperet, är inte ett reellt stöd. Personlig assistans handlar i grund och botten om den praktiska vardagen för personer som är i behov av den. I vissa fall består stödet av praktiskt handgripligt stöd, medan det i andra fall består av annat stöd såsom tillsyn och motiverande insatser, som dock är minst lika viktigt för att vardagen ska fungera.

Det finns inte anledning att behöva redogöra och tidsmäta i minsta detalj hur en går på toaletten eller tar på och av sig kläderna. Om det kan konstateras att personen inte på egen hand klarar detta, måste hela momentet i sig beräknas för att det ska vara praktiskt genomförbart. Detta behöver vara tydligt för den som ska göra behovsbedömningen och tydligt även för den assistansberättigade, att detta är behov som självklart ska beviljas personlig assistans för.

### **Andra personliga behov**

På samma sätt som grundläggande behov måste ses i sin helhet behöver även andra personliga behov ses i sin helhet. Andra personliga behov handlar om alla möjliga olika sorters moment som en person kan behöva assistans med. Det handlar om hushållssysslor, matlagning, inköp, fritidsaktiviteter, arbete och sådana mer urskiljbara moment, men det handlar också om de moment som inte går att förutse, sådant som bara inträffar i livet under dagen, moment som att rätta till kläderna eller sittställning, att lyfta handen, eller klia på benet, att plocka upp saker på golvet, att rätta till kuddarna i soffan, att gå ut på promenad, att plocka döda blad från blomman på bordet, att fylla torka upp spillt vatten, att skotta undan snön, att kratta löv, att byta lampan, att ta fram skrivpapper, att skriva anteckningar, att planera en aktivitet. Det finns så oändligt många saker som sker i en människas liv så det är fullkomligt omöjligt att redogöra för allt i detalj och att göra en bedömning av tid för det. Det måste räcka med att konstatera att en person har behov av personlig assistans för många olika moment i vardagen, som kan vara förutsägbara, men många gånger inte är förutsägbara. Den enskilde måste ändå kunna förlita sig på att beviljas personlig assistans så att hen kan leva sitt liv och inte blir hänvisad till andra, i förhållande till hjälpbehovet, bristfälliga insatser.

### **FN-konventionen**

FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (FN-konventionen) är inte lag i Sverige, men vi har likväl förbundit oss till att följa den. Sverige har varit ett av de länder som arbetat fram den och står bakom den. Detta kräver också att det genomförs i verkligheten. Som skyldighetsbärare har Sverige ett stort åtagande gentemot rättighetsbärarna.

IfA vill särskilt peka på artikel 19 som bland annat handlar om personlig assistans och möjligheten att leva ett självständigt liv. När Sverige tillämpar övrig lag ska tillämpningen vara konventionskonform, och det på ett reellt sätt.

IfA anser att Sverige behöver bli bättre på att använda sig av en konventionskonform tillämpning av den personliga assistansen. Genom att göra det skulle assistansberättigades livsvillkor förbättras på många sätt, eftersom det ger stöd för just att behoven ska ses i sin helhet och att detaljerade och integritetsnära bedömningar inte ska behöva göras, samt att den enskilde skulle kunna känna sig trygg i att beslutet varar över tid.



### **Huvudmannaskap**

IfA är i grunden för ett statligt huvudmannaskap för den personliga assistansen. Det skulle medföra en mycket säkrare tillvaro för assistansberättigade och det skulle förenkla behovsbedömningarna. Idag slussas assistansberättigade mellan Försäkringskassan och kommunen och de åtstramade bedömningarna av grundläggande behov har sin grund i tvisten mellan kommunerna och Försäkringskassan när det gäller betalansvaret. Den enskilde ska inte behöva vara en bricka i spelet mellan myndigheterna.

Att ansvaret för bedömningen av den personliga assistansens omfattning ska ligga hos staten är givet för IfA. Genom historien har assistansanvändare fått känna av kommuners bristande vilja och varierande ekonomi, som på oskäliga sätt har påverkat möjligheten till omfattande personlig assistans från kommunen. Att beslutet dessutom är kommunbundet skapar en sorts "kommunarrest", där det kan innebära stora begränsningar i möjligheten att flytta till en annan kommun.

Ett statligt huvudmannaskap för den personliga assistansen måste emellertid medföra att samtliga personer som har behov av personlig assistans också följer med i övergången till statligt huvudmannaskap. LSS-utredningen bygger på en omstrukturering där vissa personer skulle förlora den personliga assistansen för att istället beviljas nya kommunala insatser, vilket inte IfA kan ge stöd för. Det är således inte möjligt att gå vidare med LSS-utredningens förslag på de premisserna. Istället behöver det ses över hur ett statligt huvudmannaskap skulle kunna vara möjligt för samtliga assistansanvändare. Möjlighet till tillfällig utökning av assistansbehovet måste också finnas och det måste tydliggöras att kommunen fortfarande skulle ha kvar skyldigheten att praktiskt utföra den personliga assistansen om den enskilde så önskar. Försäkringskassan är inte utförare, utan fattar bara beslut och är utbetalare för den personliga assistansen.

För att inte skapa en kostnadsövervältring på staten är det antagligen en bra lösning att kommunerna fortfarande skulle ha betalansvar för en del av den personliga assistansen. Beräkningar behöver göras av hur mycket som det vore lämpligt att kommunerna betalar, om dagens 20 timmar är en bra nivå eller om det vore bättre med en annan nivå.

### **65-årsgränsen**

IfA anser att det inte ska finnas någon åldersgräns för den personliga assistansen. Den personliga assistansen grundar sig på assistansbehov som kan uppstå även efter 64 års ålder, utan att för den skull handla om "normalt åldrande". Alla medborgare vars livsvillkor ändras till följd av en omfattande funktionsnedsättning bör behandlas på samma sätt. Det är inte rimligt att en person som får en omfattande funktionsnedsättning efter att ha fyllt 65 ska ställas i sämre situation än medborgare som är yngre. Äldre diskrimineras genom den ordning som nu gäller, då inte samma rättigheter gäller för den åldersgruppen.



Sett till allmänheten har många äldre en god hälsa, och lever länge i sina hem. Äldre personer med omfattande funktionsnedsättningar borde också kunna förlita sig på att kunna bo kvar i sina hem och beviljas det stöd som behövs därför. Att bli hänvisad till mer bristfälliga insatser eller t ex vara tvungen att lämna sitt hem för att t ex flytta till ett boende för att en får en omfattande funktionsnedsättning eller att befintlig funktionsnedsättning försämras, är inte förenligt med ett modernt samhälle med god välfärd. Samtliga medborgare skulle sannolikt vilja känna tryggheten i att kunna beviljas personlig assistans oavsett en skada eller funktionsnedsättning uppstår före eller efter 65-årsdagen.

### **Sjukhusvistelse**

Utredningen har inte uppmärksammat problematiken som finns för assistansberättigade kring sjukhusvistelse. IfA har sedan den personliga assistansens tillkomst arbetat för att assistansersättning ska beviljas för alla assistansberättigade under sjukhusvistelse.

Assistansersättning beviljas som huvudregel inte när den assistansberättigade vistas på sjukhus. Detta framgår av 106 kap 24 § socialförsäkringsbalken (SFB). Om det finns särskilda skäl kan assistansersättning lämnas även under tid när den funktionshindrade vårdas på sjukhus under en kortare tid enligt 106 kap 25 § SFB.

Kraven för vad som är särskilda skäl är högt ställda och majoriteten assistansberättigade beviljas inte assistansersättning under sjukhusvistelse. De allra flesta som har personlig assistans upplever ett stort behov av att ha personlig assistans även under en sjukhusvistelse, kanske till och med ett större behov då hen har försämrat hälsotillstånd som kan påverka övriga behov. Sjukvårdshuvudmannen ska tillgodose behovet av hälso- och sjukvård, men inte behovet av personlig assistans, och dessa behov är inte synonyma med varandra.

Många assistansberättigade upplever att sjukvårdspersonalen varken har den kunskap som krävs för att utföra personlig assistans och inte heller tiden för att tillgodose assistansbehoven. De assistansbehov som det t ex kan handla om är toalettbesök, personlig hygien, på- och avklädning, rörelseträning, handräckning, lägesjusteringar, förflyttningar och måltider. Detta är behov som en inlagd person inte vanligtvis behöver hjälp med under vårdtiden/sjukhusvistelsen och därmed är inte sjukvårdens resurser anpassade för att tillgodose dessa behov vid en sjukhusvistelse. Behoven är dock vanligt förekommande för assistansberättigade och behöver tillgodoses oavsett var den assistansberättigade vistas.

Tanken är inte att de personliga assistenterna ersätter sjukvårdens personal utan att de utför sådant som inte åligger sjukvården och därmed avlastar sjukvården från onödiga uppgifter och kostnader.

IfA anser att det inte ska uppställas krav om särskilda skäl för att behålla assistansersättningen under sjukhusvistelse. Alla assistansberättigade ska kunna känna sig trygga när en behöver uppsöka sjukvården och att de personliga assistenterna kan finnas där för att bistå med personlig assistans, även under sjukhusvistelse.



Numreringen nedan följer LSS-utredningens numrering och rubricering.

### **3.4 Allmänna överväganden**

Utredningen omnämner mål med funktionshinderpolitiken och FN-konventionen, men ger känslan av att vilja lägga det individuella stödet på ett minimum utifrån vad målen och FN-konventionen kräver. IfA anser att Sverige bör satsa högre än så och på ett verkligt sätt arbeta för att förverkliga ett bra individuellt stöd.

#### *3.4.1 Insatserna bör vara bättre anpassade till dagens samhälle*

När utredningen presenterades hade Barnkonventionen ännu inte blivit lag, men så har skett och genom Barnkonventionen har det tydliggjorts att barnet har fått stärkta rättigheter. Utredningen tar upp att frågor om barns bästa behöver uppmärksammas ytterligare. Det instämmer IfA i. Emellertid pågår utredningen om Stärkt personlig assistans (dir 2020:3) som ser över bl a föräldraansvaret och på så sätt kommer bedömning av barnets bästa i förhållande till den personliga assistansen att ses över.

LSS-utredningen nämner att insatserna behöver moderniseras och bättre anpassas till de behov som finns idag. IfA anser att det främst är tillämpningen av lagstiftningen som behöver moderniseras, inte nödvändigtvis semantiken. Viss justering kan behövas i lag, men det viktigaste är att vara tydlig i att insatserna ska vara flexibla i förhållande till personens förutsättningar och personens självbestämmande. Utredningen tar upp flexibiliteten som ett motsatsförhållande till tydlighet, men IfA anser att dessa begrepp inte behöver motverka varandra utan snarare kan samverka om fokus läggs på att individen ska kunna leva självständigt och vara den som avgör vilka hjälpbehov som ska tillgodoseas.

Den personliga assistansen är en insats som kan ges stor flexibilitet beroende på hur den tillämpas och alla de aspekter som utredningen lyfter om att anpassa insatser utefter livssituationen, beakta möjlighet för föräldrar att arbeta och främja jämställdhet, beakta möjligheterna för föräldrar som har funktionsnedsättningar mm finns redan. Det är rättstillämpningen som behöver se till att följa den linjen.

Den tekniska utvecklingen, som utredningen nämner, går förstås framåt och kan komma att spela in till viss del på olika insatser, även den personliga assistansen. Detta är dock inte ett problem. Tekniska hjälpmedel kan många gånger underlätta i vardagen och används i den utsträckning som enskilda anser sig ha nytta av dem, men än så länge påverkar den tekniska utvecklingen den personliga assistansen högst marginellt, och inget som skulle förta möjligheten att beviljas personlig assistans.

Istället för att införa fler insatser som komplicerar gränsen mellan olika insatser och bedömningen av dem, så finns möjlighet att låta en insats, den personliga assistansen, ha en större flexibilitet för att kunna formas utifrån de individuella behov som finns.



### *3.4.2 Insatserna i LSS kan inte tillgodose alla behov*

IfA anser också att alla behov inte kan tillgodoses genom LSS-insatser, men väldigt många kan, när det handlar om personligt stöd för den enskilde. Här måste den enskildes egen vilja och önskemål respekteras. Det är givetvis viktigt att varje enskild insats håller god kvalitet så inte bristfällig kvalitet gör att den enskilde söker andra insatser som inte är avsedda till det, t ex att söka personlig assistans för att ledsagarservice, hemtjänst eller bostad med särskild service fungerar dåligt.

Att ha andra eller flera insatser istället för en väl fungerande personlig assistans är onödigt att införa.

### *3.4.3 Likvärdiga insatser av god kvalitet*

IfA instämmer i att det måste finnas förutsättningar för utveckling när det gäller kvalitet och kompetens, och med det menar vi i detta sammanhang den personliga assistansen. Det måste vara möjligt att skapa en god kvalitet och tillgodose den kompetens som behövs utifrån varje specifikt assistansuppdrag. Att strama åt eller begränsa den personliga assistansen för att eventuellt erbjuda andra insatser är inte en väg att gå. Viss ekonomisk flexibilitet kan behövas i assistansersättningen för att t ex kunna tillgodose de behov av särskild kompetens och därmed högre löner som kan finnas för specifika assistansuppdrag.

### *3.4.4 Sammanhållet stöd till föräldrar och barnfamiljer*

Det är viktigt för barn i behov av personlig assistans att den personliga assistansen beviljas i sådan utsträckning att det blir möjligt för barnet att leva så likt andra barn i jämförbar ålder. Det innefattar också ett perspektiv som tar hänsyn till hela familjens situation och att barnet ska kunna vara syskon, lekkamrat osv som andra barn.

LSS-utredningen lyfter även i avsnitt 6.2.2, angående överväganden gällande Barn och familjer, behovet av ett sammanhållet stöd, vilket också IfA anser vara nödvändigt. Här måste det finnas möjlighet till stor flexibilitet beroende på den enskilde och dess familjs önskemål. IfA anser att den personliga assistansen ska beviljas i tillräcklig utsträckning, men i övrigt kan annat stöd behövas i form av andra insatser eller en insats som kan ge ett övergripande och handfast stöd kring samordning av insatserna, med stor lyhördhet för den enskildes önskemål. Det är också viktigt att se till barnet som individ och inte enbart som en del i familjen och att barnet har sina rättigheter och ska ha sina egna möjligheter att utvecklas som självständig individ. Barnet behöver givetvis också ses som en del i sin familj och vad som passar bäst för barnet i sin familjekontext.

### *3.4.5 Kommunalt huvudmannaskap och 3.4.6 Statens ansvar för personlig assistans*

Utredningen utgår från kommunalt huvudmannaskap för många insatser, men finner skäl att låta staten ha huvudmannaskapet för den personliga assistansen. IfA förespråkar också ett statligt huvudmannaskap för den personliga assistansen, se ovan.



### 3.4.7 Mål, inriktning och syfte

Utredningen återkommer till att den anser att det finns otydligheter i LSS. IfA anser inte att det föreligger så stora otydligheter om utgångspunkten är den enskildes egna inflytande och självbestämmande över sitt liv och hur en vill leva. Det måste i en sådan sorts lagstiftning, som ska kunna inrymma många olika behov, finnas en stor flexibilitet. Det ger också stora möjligheter att utforma riktigt bra insatser.

**IfA vill vara tydlig med att vi avstyrker förslaget om att inrätta ett nytt kapitel i lagstiftningen där vissa paragrafer skulle flyttas till ett kapitel om kvalitet.** Det skulle försämra rättigheterna angående goda levnadsvillkor, självbestämmande och inflytande. De skulle då bli kvalitetsmål istället för rättigheter. Idag är det en rättighet att kunna uppnå goda levnadsvillkor, att ha självbestämmande och inflytande över insatsen.

## 4. Personer som omfattas av LSS

Se IfAs åsikter ovan angående personkretsen och 65-årsgränsen.

## 5. Bostaden

### 5.3.6 Överväganden

**IfA avstyrker bestämt förslaget om den nya insatsen personlig service med boendestöd.**

Beskrivningen av insatsen liknar till stor del den personliga assistansen och IfA ser stora gränsdragningsproblem mellan den nya insatsen och den personliga assistansen. Boendestöd finns redan idag samt hjälp i hemmet och ledsagning, för de som faller utanför den personliga assistansen. Att skapa ytterligare en insats som ska finna sin plats mellan de andra insatserna förefaller högst onödigt och riskerar att betydligt försämra situationen för många assistansberättigade, som med största sannolikhet skulle bli hänvisade till denna nya insats.

Bättre är att arbeta för bättre kvalitet i de redan befintliga insatserna samt ändra bedömningen av den personliga assistansen när det gäller grundläggande behov och andra personliga behov så att de som verkligen behöver personlig assistans kan beviljas det.

Det är högst olyckligt att förslaget om den nya insatsen är slående likt personlig assistans, men ändå är det oklart riktigt hur insatsen ska organiseras och det uttrycks i vaga ordalag om den enskildes inflytande och självbestämmande över insatsen och vem som kan och ska utföra den. Utredningen skriver "ges möjlighet att påverka", vilket inte ger ett tydligt stöd för den enskildes rätt att själv kunna utforma sitt stöd och vem som ska utföra det.

Utredningen lyfter att det stöd som finns i boendet idag inte svarar mot de behov som finns. Det skulle det emellertid göra om bedömningen av rätten till personlig assistans gjordes på ett annorlunda sätt och för de som inte har personlig assistans skulle det bli bättre om övriga insatser höll bättre kvalitet. Att skapa fler insatser innebär enbart svårare handläggning och bedömningar och högre kostnader kring att administrera detta och fler rättsprocesser. Att stödet dessutom enbart skulle kunna ges på dagtid är en stor brist. Många personer vill kunna företa sig aktiviteter och göra saker på kvällstid och även nattetid, så insatsen täcker heller inte upp alla behov som finns om den ska utföras på de premisserna.





Insatsen bör inte införas.

## **8. Sysselsättning**

### **8.2.6 Överväganden**

Många assistansanvändare har andra insatser beviljade däribland daglig verksamhet. IfA är positiv till en utveckling av den dagliga verksamheten. Det lagda förslaget är dock inte tillräckligt utrett och tydligt för att kunna stödjas. Vissa av IfAs medlemmar vittnar om att den dagliga verksamheten inte är anpassad efter individen eller inte är utvecklande eller utmanande utan alltför enahanda. Det är viktigt att sysselsättningen känns meningsfull och är anpassad efter individen. IfA emotser ett utvecklat resonemang från regeringen när det gäller förändringar i insatsen.

## **10. Personligt utformat stöd i vardagen**

Utredningen anser att det är ett problem att den personliga assistansen har kommit att tillgodose fler behov än vad som var tänkt inledningsvis. Utredningen tar upp att det är ett problem att inte det krävs någon formell kompetens och att det kan innebära att det inte är ett ändamålsenligt stöd för vissa. Mot detta vill IfA hävda att även om det inte krävs formell kompetens så är den personliga assistansen förskaffad så att det är möjligt och ska anpassas efter den enskilda individen och att det på så sätt är möjligt att utkräva den kompetens som behövs för det specifika assistansuppdraget. Eftersom varje individ har sina behov så krävs många gånger just kunskap om den specifika individen och inte en särskild formell kompetens för att kunna utföra ett bra stöd. Vissa krav på kompetens finns dessutom enligt Socialstyrelsens allmänna råd (2014:2) när det gäller personer som inte själv kan välja personliga assistenter.

### **10.4.4 Personlig assistans – för praktiska, privata och integritetskänsliga hjälpbehov hos personer över 16 år**

IfA anser att det inte ska finnas någon åldersgräns för personlig assistans. Utredningen föreslår en särskild insats för barn och att personlig assistans endast ska beviljas för personer som är över 16 år. IfA anser det vara väldigt viktigt att barn kan beviljas personlig assistans. Barn med omfattande funktionsnedsättningar ska ha samma rättigheter som andra medborgare. Genom Barnkonventionen har barnets rätt dessutom stärkts och att ta bort insatsen personlig assistans för barn vore regelvidrigt på flera sätt. För barn som lever med omfattande funktionsnedsättningar och som sedan blir vuxna med omfattande funktionsnedsättningar finns ingen anledning att de ska ha en annan insats som barn.

Den föreslagna insatsen för barn utgår inte heller från att stärka barnets självbestämmande utan handlar snarare om en insats där barnet ska tas omhand, där fokus är på omvårdnad. Utredningen tycks ha missuppfattat det stöd som behövs till barn som har omfattande funktionsnedsättningar. Det finns förstås barn som har stort behov av mer omvårdnadsliknande stöd, men allra viktigast är att se till att barn har möjlighet att vara självständiga individer med möjlighet att utöva sitt självbestämmande, som andra barn. Det är också tydligt att barnets och föräldrarnas bestämmande över den nya insatsen skulle vara begränsat. Det vore att försämma situationen jämfört med idag, vilket inte är tillåtet enligt bl a rådande konventioner och allmänna rättsprinciper.



Utredningen tycks även när det gäller barn anser att den personliga assistansen inte ger ett kompetent stöd. Den personliga assistansen har dock möjlighet att utformas med hög kompetens utifrån det specifika barnets behov. IfA vill också hänvisa till den översyn som gjorts angående yrket personlig assistent, SOU 2020:1, som presenterades i januari 2020, som lyfter bl a behov av kompetensutveckling för personliga assistenter. Det vore bättre att arbeta för att stärka personliga assistenters kompetens än att skapa en ny insats. Även en ny insats ska i sådana fall tillhandahålla kompetent personal, och det kan hellre ske inom den personliga assistansen. I de allra flesta fall fungerar den personliga assistansen bra för barn och de har kompetenta och bra personliga assistenter. IVO, som tillstånd- och tillsynsmyndighet, granskar också assistansanordnarens kunskap och kompetens och det finns krav om fortbildning och uppföljning för att tillse att assistansanordnare kan upprätthålla den kvalitet som krävs för den personliga assistansen.

Då det för närvarande pågår en utredning om föräldraansvar (dir 2020:3) kommenteras inte vårdnadshavarens ansvar här.

Utredningen tar fasta på att personlig assistans främst ska vara för praktiska hjälpbehov. IfA anser det vara viktigt att även vissa motiverings- och aktiveringsinsatser kan beviljas samt stöd som kräver ingående kunskap om personen, för de personer som behöver sådant stöd. Att endast bevilja personlig assistans för praktiska hjälpbehov vore att försämma den personliga assistansen på ett ytterst allvarligt sätt.

#### *10.4.5 Behovsbedömningen och personlig assistans*

IfA har ovan lämnat synpunkter om att vi efterfrågar en annan mindre detaljerad behovsbedömning. Utredningen anser också att behovsbedömning bör ske på annat sätt och förespråkar att ICF ska användas. IfA ställer sig tveksam till att använda ICF för att fastställa behovet av personlig assistans. ICF ger i vart fall inte stöd för tidsomfattningen av behovet av personlig assistans. ICF är framtagen för syften inom vård och rehabilitering, inte behov av personlig assistans. Personlig assistans ska dessutom vara just personlig och bygga på den enskilda individens självbestämmande över hur en vill leva sitt liv och vilka moment som assistans behövs och på vilket sätt assistansen ska utföras, inte att det ska bedömas av professionen. IfA är starkt emot en medikalisering av bedömningen för den personliga assistansen.

#### *10.4.6 Annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om en person med funktionsnedsättning ska inte vara en del av insatsen personlig assistans*

Regeringen har i remissmissivet tydliggjort att personlig assistans fortsatt ska vara möjlig att bevilja för personer som varit berörda av LSS-utredningens förslag om en ny insats istället för personlig assistans. IfA vill vara tydlig med att vi avstyrker utredningens förslag om en annan insats istället för annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper. IfA anser det mycket angeläget att de personer som detta handlar om fortsatt kan beviljas personlig assistans. Många har byggt upp en väl fungerande personlig assistans grundad på bl a annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper och detta måste fortsättningsvis vara möjligt. Även här är utredningen ute på hal is när det gäller resonemang om kompetens inom den personliga assistansen.



Den nu pågående utredningen om stärkt assistans (dir 2020:3) ser över behovet av tillsyn och hur det fortsättningsvis ska tillgodoses. IfA anser att det ska vara möjligt att tillgodose det behovet genom den personliga assistansen.

#### *10.4.7 Hälso- och sjukvårdsåtgärder i form av egenvård inom personlig assistans*

IfA anser det viktigt för den enskilde att ett sammanhållet stöd kan beviljas och att moment som bedöms som egenvård ska kunna beviljas personlig assistans för. Kostnadsansvaret för insatserna bör lösas utan att den enskilde blir drabbad.

IfA hänvisar i övrigt till den pågående utredningen om stärkt personlig assistans (dir 2020:3) som utreder gränsen mellan personlig assistans och hälso- och sjukvård och egenvård.

#### *10.4.8 Den enskilde måste kunna välja mellan hjälpmedel och personlig assistans*

IfA anser att det är den enskilde som måste avgöra huruvida ett visst hjälpbehov ska tillgodoses genom hjälpmedel eller personlig assistans. Den enskilde känner bäst till sina egna behov. Utredningens förslag är således bra i detta avseende.

#### *10.4.10 Dubbel assistans i förhållande till hjälpmedel eller anpassning av bostaden*

Om dubbel assistans endast ska beviljas om behovet inte kan tillgodoses genom hjälpmedel eller anpassning måste det säkerställas att behovet är faktiskt tillgodosett för att dubbel assistans inte ska beviljas. Det räcker inte med att behovet *kan* tillgodoses, utan det ska vara *faktiskt* tillgodosett.

Ofta har möjligheten till hjälpmedel eller bostadsanpassning redan uttömts eftersom det är svårt att få dubbel assistans utförd i enstaka korta moment. Emellertid finns det många behov som inte kan tillgodoses genom hjälpmedel eller bostadsanpassning och dessa måste istället kunna tillgodoses genom personlig assistans.

#### *10.4.11 Stöd för andra personliga behov*

**IfA anser att utredningens förslag om 15 timmars schablon för andra personliga behov är helt förkastligt.** Regeringen har även i remissmissivet beslutat att inte gå vidare med det förslaget. **IfA vill understryka att detta förslag är HELT ogenomförbart.** Det skulle helt slå sönder den personliga assistansen. En stor del av den beviljade personliga assistansen utgörs av just andra personliga behov som också utförs i det egna hemmet. Det vore en omöjlighet för de flesta som idag har personlig assistans att minska ner assistansen till så få timmar. Det vore rent av livsfarligt då många skulle lämnas helt utan stöd under stor del av sin tid. Om förslaget genomfördes skulle den personliga assistansen inte längre existera.

Om regeringen dock avser att gå vidare med utredningens lagförslag, om än inte schablonen om 15 timmar, måste det tydliggöras i lagtexten att andra personliga behov ska tillgodoses. Om enbart förslaget om 15 timmar tas bort från lagförslaget återstår bara vissa delar av andra personliga behov och därför måste det i lagförslaget föras in att personlig assistans avser samtliga andra personliga behov, i hemmet såväl som utanför hemmet.



#### *10.4.12 Frågan om begränsningar av antalet användare och/eller antalet timmar för personlig assistans*

IfA anser att det inte finns anledning att införa mer begränsningar kring den personliga assistansen. Det finns snarare behov av att återställa den personliga assistansen från de begränsningar som införts under det senaste decenniet när det gäller vilka som beviljas assistans och hur tidsbedömningen görs.

Personer över 65 ska kunna ha personlig assistans, såväl som personer som behöver stöd för att uttrycka hur den personliga assistansen ska vara utformad, se avsnitten ovan. Personlig assistans måste också kunna utföras dygnet runt.

#### *10.4.14 Förebyggande pedagogiskt stöd i LSS*

**IfA avstyrker förslaget om förebyggande pedagogiskt stöd.** Regeringen har uttryckt att det ska vara möjligt att fortsatt bevilja personlig assistans för de personer som kan komma i fråga för denna insats, många som har personlig assistans med assistansbehovet annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper. Som tidigare redogjorts för i detta dokument, så ska detta hjälpbehov finnas kvar i lagstiftningen och det pågår för närvarande en utredning (dir 2020:3) om att stärka den personliga assistansen kring behovet tillsyn.

#### *10.4.15 Personligt stöd till barn i LSS*

**IfA avstyrker förslaget om personligt stöd till barn.** Barnets rätt till personlig assistans behöver snarare stärkas än minskas. Se resonemang ovan under 10.4.4.

### **11. Ansvarsfördelningen mellan stat och kommun**

IfA anser att det ska vara statligt huvudmannaskap för den personliga assistansen. Se IfAs kommentar tidigare i detta dokument.

IfA har i övrigt inga särskilda synpunkter angående ersättningens fördelning, men utgår från att regeringen försöker fördela den ekonomiska ersättningen på ett sätt som är hållbart för stat, kommuner och regioner.

### **12. Privata aktörer och ekonomisk ersättning för personlig assistans**

Den ekonomiska ersättningen för den personliga assistansen har under flera års tid inte motsvarat de ökade kostnader som förelegat kring den personliga assistansen. IfAs medlemmar har fått erfara detta genom en försämrad kvalitet på den personliga assistansen. Ekonomin har blivit allt snävare. För år 2021 har beslutats om en högre ökning än de senaste årens låga höjning, vilket IfA ser positivt på.

IfA anser att den personliga assistansen är en kostnadseffektiv insats, få tjänster kan köpas för så låg ersättning. Det är viktigt att ersättningen håller en rimlig nivå för att assistansberättigade ska ha möjlighet att köpa tjänsten. De olika kostnadsslagen inom den personliga assistansen måste kunna uppfyllas utifrån ett kvalitativt perspektiv. De senaste årens låga höjning har t ex lett till att assistansanordnare har dragit in på fortbildning, vilket leder till lägre kompetens och kvalitet.



### *12.7.2 Ersättningsystemets konstruktion – schablonen behålls*

Det är bra att utredningen föreslår att schablonen ska behållas.

### *12.7.4 Ersättningen bör differentieras*

**IfA avstyrker utredningens förslag till differentiering.** Enligt det förslag som ersättningen har lagt skulle det inte vara möjligt för den assistansberättigade att köpa personlig assistans av bra kvalitet. IfA motsätter sig att ersättningen skulle delas upp utifrån obekvämt arbetstid och om den personliga assistansen utförs av någon i hushållsgemenskap.

IfA anser att samtliga anställda, oavsett de är personer som den assistansberättigade lever tillsammans med eller inte, ska behandlas lika. Att betala en lägre ersättning, om än det inte är relaterat till lönen, skickar signaler om att det inte är likvärdig assistans som utförs, och i realitet skulle det sannolikt ha inverkan på lönen. Administrativa kostnader föreligger även för personer i hushållsgemenskap, i den mån de arbetar som personliga assistenter.

Höga kostnader för den personliga assistansen kan vara föranlett av annat än att den personliga assistansen utförs på obekvämt arbetstid (OB-tid). Det vore därför mycket olyckligt att sänka ersättningen endast med hänvisning till OB-tiden. En god kvalitet på den personliga assistansen kostar, och beroende på individens omständigheter kan höga kostnader föreligga, som t ex höga assistansomkostnader, utbildningskostnader eller arbetsmiljöinsatser. Det är därför inte möjligt att snäva åt ersättningen på föreslaget sätt.

Det är bra att utredningen föreslår att det ska vara möjligt att fortsatt ansöka om förhöjd ersättning, men det är inte en tillräcklig ventil för de som inte beviljas högre belopp till följd av mycket OB-tid. Fortsatt är det mest rimliga att alla beviljas samma schablon, med möjlighet att beviljas ett högre timbelopp. IfA ställer sig positiv till att öppna upp för att det ska vara lättare att beviljas högre belopp samt redovisa detta.

### *12.7.6 Schablonen kompenserar för sjuklönekostnader – kommunen har ansvar för att assistans utförs*

Att ersätta sjuklönekostnaderna genom schablonen skulle underlätta det administrativa arbetet. Däremot kan det innebära vissa svårigheter för den enskilde, som riskerar att inte kunna täcka kostnaden om en skulle drabbas av hög sjukfrånvaro bland de personliga assistenterna. Om detta förslag genomförs måste ersättningen räknas upp med ett belopp som motsvarar sjuklönekostnaderna.

### *12.7.7 Krav på kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande villkor för att få anordna personlig assistans*

IfA ställer sig positiv till krav om kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande villkor. Även SOU 2020:1 stödjer att kollektivavtal skulle vara bra för de personliga assistenterna.



### **13. Kvalitet, uppföljning och tillsyn**

IfA anser att det är viktigt med god kvalitet inom den personliga assistansen. IfA har sett att det finns kvalitetsförbättringar att göra inom den personliga assistansen och tycker att medvetenheten kring kvalitetsarbetet utvecklas allt mer.

IVO borde ges bättre förutsättningar för en bättre och mer frekvent tillsyn när det gäller den personliga assistansen och möjlighet att även behandla individuella ärenden. IfAs erfarenhet är att IVO har ytterst begränsade resurser till att ta upp individuella ärenden, vilket är olyckligt.

### **14. Ny lag om stöd och service**

IfA avstyrker förslag till förändrad lagstiftning utifrån utredningens förslag. Det finns behov av förändringar av lagtexten, men inte på det sätt som utredningen föreslår.

#### *14.5 Omprövning och uppföljning*

IfA anser att huvudregeln ska vara att ett beslut om personlig assistans inte behöver omprövas. Den enskilde behöver kunna känna trygghet och redan i grundpropositionen (1992/93:159) till personlig assistans gjordes det klart att den enskilde ska kunna förlita sig på att en insats inte upphör eller plötsligt förändras. För den som är beviljad personlig assistans handlar det om livet och en minskad personlig assistans innebär ett försämrat liv. Rättigheter som en gång beviljats får inte tas ifrån den enskilde, såtillvida det inte föreligger grund för att ändra ett gynnande beslut. Men att ändra en insats för att rättstillämpningen ändrats och inte den enskildes behov, strider mot lag och konventioner och allmänna rättsprinciper.

Det föreligger redan i socialförsäkringsbalken en skyldighet att anmäla ändrade förhållanden, så Försäkringskassan kan agera när de får kännedom om ett sådant som kan påverka rätten till personlig assistans.

Beslut om personlig assistans vilar annars på varaktiga behov, som väldigt sällan förbättras (och då föreligger skyldighet att anmäla ändrade förhållanden), utan snarare får de flesta assistansberättigade erfa försämringar kring funktionsnedsättningen och därmed ett utökat behov av personlig assistans så småningom.

IfA anser att det är dags att låta den enskilde känna sig trygg med sin insats så det blir möjligt att kunna planera sitt liv utan rädsla för att en dag stå utan personlig assistans. Om någon form av uppföljning införs, så ska det vara tydligt att det handlar just om uppföljning och inte att den enskilde ska riskera att bli av med den personliga assistansen helt eller delvis.

#### *14.6 Ett barnrättsperspektiv i lagen*

Det är bra att stärka barnets rätt till personlig assistans. Genom att Barnkonventionen har blivit lag har barnets rätt stärkts. IfA ser idag inget akut behov av att ytterligare i lagtext stärka upp barnets rätt, snarare att barnets rätt behöver omsättas i praktiken. Utredningens förslag är emellertid bra, men borde redan vara möjliga att leva upp till utifrån rådande lagtext och Barnkonventionen.



#### *14.7 Övergångsregler och ikraftträdande*

**IfA motsätter sig att samtliga beslut skulle nyansökas om ny LSS skulle upprättas.** Det skulle i praktiken innebära att samtliga assistansberättigade förlorar rätten till en redan beviljad insats för att sedan eventuellt kunna beviljas den igen. Det strider mot lag och rätt och ställer den enskilde i högst osäkert läge.

#### ***Avslutningsvis***

IfA hoppas att ovan synpunkter höras och att utredningens förslag inte genomförs. Om något ska ändras framöver så är det att stärka grundläggande behov och andra personliga behov.

Sophie Karlsson  
Ordförande  
Intressegruppen för Assistansberättigade (IfA)